

Život (náš) - a život bez nás

Patočka kdysi (asi 1944 nebo později) napsal v rukopise, že život moderního „domestikovaného“ člověka, pro něhož zaměstnání je jeho nejobemnějším a nejčastějším dílem, tento „život funguje bez vzrušení a poruchy v mechanickém tempu a arytmie. Je to, jako by se žilo bez nás a pro nás byly vyhrazeny jen určité nepatrné a takřka automatické zásahy“ (s. 57-8). Nevím, zda Patočkovi nekřivdím, ale mám vážnou potřebu připomenout, že toto právě je skutečný život: život je bytostně něčím, co funguje samo o sobě a co díky tomu je s to fungovat také skrze leccos dalšího a za pomoci leccého dalšího. Většina našich vnitřních orgánů takto funguje bez toho, že bychom na to museli myslet a že by to bez našeho myšlení, bez našeho vědomí nebylo možné. To, že se můžeme rozhodovat (že máme „svobodnou vůli“) je velmi tvrdě podmíněno tím, že většina funkcí našeho těla pracuje dobře a téměř bez vážných chyb. A to nás přece nutně vede k uznání toho, že náš život se v jistém rozsahu nutně a přímo jakoby samozřejmě odehrává bez nás, že o něm tedy zčásti platí, že žije „bez nás“, tj. bez našeho dohledu, bez našich rozhodování a našich „volných aktů“. Že to není zajisté celý náš život, o tom nemusí být sporu; ale má to velký význam pro otázku, co to jsme vlastně my, jako subjekt „svého života“, a zejména pro řešení odpovědi na otázku, zda tu musí být nejprve subjekt, který je (a může být) oživen, teprve kdy tu „jest“, anebo zda tu je dříve život, který si svůj vlastní subjekt nejprve musí ustavit, vytvořit, a který na tom takto ustaveném subjektu musí nadále pracovat, udržovat jej při aktivitě, při činnosti a při aktivním rozhodování. Že jak život, tak subjekt musí nějak spoléhat na setrvačnosti, že se o ně musí opírat, že je musí zabudovat do svých projektů do svého „těla“, že obojí, život subjektu i subjekt života se musí spoléhat na to, že aspoň něco uprostřed událostného dění má nějakou aspoň dočasnou a přechodnou nebo relativní trvalost, takže každý nový čin, každá nová akce s tím může počítat, když volí a uskutečňuje něco nového, o tom opravdu nemusí být vedena diskuse. Mně se však zdá být nepochybným to, že život musí být původnější, že musí mít hlubší kořeny a zdroje než subjektivnost. Snad je tomu tak proto, že každý subjekt má svůj počátek a svůj konec, ale o životě to takto neplatí; subjekty, které žijí, se rodí i hynou, ale život jde vždy dál, je bytostněji, hlouběji spjat s časem. Řekl bych, že buď je život sourodý s časem – anebo má svůj vlastní zdroj, odlišný od zdroje času.

(Písek, 150107-2.)